SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2548

av Martina Johansson m.fl. (C)

Arbetsmarknad

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram förslag för att säkerställa Arbetsförmedlingens fortsatta reformering och lokala närvaro i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av Samhalls uppdrag, verksamhet och förutsättningar som tar fasta på hur osund konkurrens kan undvikas samt hur företaget bättre kan medverka till att utveckla och kompetensförsörja den reguljära arbetsmarknaden och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över lönebidraget så att fler arbetsgivare kan anställa personer med nedsatt arbetsförmåga, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att skapa en separat hjälpmedelslag i syfte att säkerställa en mer jämlik hjälpmedelsförsörjning, vilken även bör inkludera rätten till fritidshjälpmedel och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över ett riktat stöd till arbetsgivare för anpassning av arbetslokaler och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ”vilande beslut” inom socialtjänstlagen och LSS för att möjliggöra för personer att prova

eget boende eller eget arbete utan att riskera att bli av med rätten till LSS-bostad eller rätten till daglig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör lägga fram förslag om flexiblare förmånsnivåer i sjukpenningen och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att myndigheter, regioner och kommuner ska arbeta målinriktat med inkluderande rekrytering med mätbara mål som redovisas i årsredovisningarna och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av tydliga åtgärder för att möjliggöra för personer med funktionsnedsättning att driva företag och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att utvidga införandet av etableringsjobben till företag utan kollektivavtal och till bemanningsföretag, på ett sätt som gör att fördelarna i etableringsjobben inte går förlorade, och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa ett obligatoriskt nystartsår för personer i utanförskap och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svenska för invandrare (sfi) bör göras om till jobbsvenska och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att effektivisera dagens olika anställningsstöd och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att slopa arbetsgivaravgiften för ett företags tio första anställda under två år och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur de ekonomiska incitamenten för att anställa långtidsarbetslösa kan stärkas, däribland möjligheten att automatiskt undanta arbetsgivare från anställningsskatter, och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa tidsbegränsade förenklade jobb för långtidsarbetslösa som är öppna för alla företag oavsett kollektivavtal och tillkännager detta för regeringen.

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa skattefria sommarjobb för unga och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att återinföra ett högkostnadsskydd för småföretags sjuklönekostnader och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa en skattefri grundlön som ersätter jobbskatteavdraget och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att utöka jobbstimulansen i försörjningsstödet och göra den tillgänglig för fler och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över reglerna kring utstationering och anpassa dessa utifrån hur det var utformat enligt den s.k. lex Laval och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ömsesidigt erkännande avseende tjänstesektorn inom EU och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att motverka all EU-lagstiftning som hotar den svenska arbetsmarknadsmodellen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att medianlönegolvet bör tas bort och ersättas med krav på lön i nivå med kollektivavtal och branschpraxis och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta specifika startup-visum och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta ett program för att locka kvalificerade talanger till svenska företag, universitet och forskningsmiljöer och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över lagstiftningen om sympatiåtgärder, såsom blockader och strejker, så att de endast riktas mot företaget där den ursprungliga strejken äger rum och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att de som vidtar sympatiåtgärder har ett tydligt ansvar för att minimera skadan de gör på

företag och arbetsplatser som inte är inblandade i den ursprungliga konflikten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över lagstiftningen för att säkerställa att stridsåtgärder inte ska kunna användas för att tvinga företagen att ansluta sig till ett formellt kollektivavtal om en arbetsplats redan har villkor som är likvärdiga eller bättre än kollektivavtal, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjlighet till nattarbete även för företag utan kollektivavtal och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att förbättra arbetsmiljön på svenska arbetsplatser genom ökat fokus på stöd till arbetsgivarnas arbetsmiljöarbete och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av regelverk och stöd kring arbetsmiljö i syfte att förbättra förutsättningarna för distansarbete och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över reglerna kring förmånsbeskattning i syfte att förbättra förutsättningarna för distansarbete och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att motverka ålderism i arbetslivet och stärka möjligheterna för äldre att utvecklas, byta arbete, ställa om och arbeta längre för den som vill, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för skapande av gigjobb och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att öka gigarbetares inkludering i socialförsäkringssystemet och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för förändrade takbelopp i arbetslöshetsförsäkringen och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur omställningsstudiestödet kan utvecklas genom bl.a. utbyggnad och ökad flexibilitet och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna för arbetssökande att fortsätta sedan tidigare påbörjade deltidsstudier som inte

begränsar deras möjlighet att ta nytt arbete med bibehållen ersättning och tillkännager detta för regeringen.

40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vuxenutbildningarna i större utsträckning ska utformas utifrån näringslivets kompetensbehov och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att kompensera företag för lärlingshandledning och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vuxenutbildningen långsiktigt bör byggas ut, inte minst inom bristyrken, genom fler platser inom yrkesvux, komvux och folkhögskola i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att läsa yrkesutbildning över kommungränser och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en anställningsform för studentmedarbetare som gör det möjligt för studenter att arbeta inom sitt utbildningsområde under studietiden och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att avskaffa fribeloppet för studielånet och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning med uppdrag att kartlägga behov och förutsättningar för framtidens utbildning, arbete och ett lärande arbetsliv och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning som ser över kvinnors sjukskrivningar och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Reformer för att fler ska komma in på arbetsmarknaden

Ekonomin och arbetsmarknaden har de senaste åren blivit utsatt av chock efter chock. Arbetslösheten har nu cementerat sig på en mycket hög nivå samtidigt som det förstärkt tudelningen där utsatta grupper har betydligt sämre förankring och möjligheter att komma i arbete. Det utgör ett allvarligt samhällsproblem som hindrar individer från att göra de livsresor de drömmer om. Om vi inte snarast vänder utvecklingen med ett utanförskap som skapar tudelning i vårt samhälle kommer det få förödande

konsekvenser för lång tid framöver. Därför måste fler livsresor bli möjliga och den sociala rörligheten öka – och det måste ske nu. Här har arbetsmarknadspolitiken en central roll.

Sysselsättningsgraden och arbetskraftsdeltagandet var högt i en europeisk jämförelse före corona, inte minst bland kvinnor och äldre. Arbetsmarknaden var dock redan då allvarligt tudelad och tudelningen ökade ytterligare i samband med effekterna av pandemin. Arbetslösheten är flera gånger högre för nyanlända och personer med kort utbildning än för inrikes födda och personer med hög utbildning. Samtidigt är det färre utrikesfödda kvinnor som kommer i arbete jämfört med utrikesfödda män. Sverige har också EU:s lägsta andel jobb utan utbildningskrav, så kallade enkla jobb. Dessa två fenomen – svårigheterna för marginalgrupper att få ett arbete och bristen på enkla jobb – hänger ihop. En hårt reglerad arbetsrätt, höga ingångslöner samt höga skatter har gjort att de enkla jobben blivit färre och gör det svårare för ungdomar och utrikesfödda att få sitt första jobb.

Sverige behöver ett antal konkreta och ansvarsfulla reformer för att åstadkomma lägre trösklar till arbetsmarknaden, fler jobb utan utbildningskrav och en effektivare matchning. Sverige behöver reformer för en arbetsmarknad som stimulerar till utveckling och fler arbetstillfällen, som gör det lättare att få men också att byta arbete i en tid med ökat omställningsbehov. En arbetsmarknad som klarar snabb och väl fungerande omställning och återhämtning. Nu mer än någonsin.

Samtidigt står Sverige inför en stor kompetensutmaning. Företag i hela landet har svårt att hitta rätt kompetens, arbetslivet blir längre och ny teknik förändrar vad som efterfrågas på arbetsmarknaden. Därför behöver arbetsmarknadspolitiken både sänka trösklarna för den som står utanför och göra det lättare att växa, byta bana och ställa om under hela arbetslivet. Det kräver en etablering där språk och arbete går hand i hand, en arbetskraftsinvandring som utgår från företagens behov, ett arbetsliv där erfarenhet tas till vara oavsett ålder och starkare vägar till yrkeskunnande genom omställning och lärlingskap. Arbetsmarknadspolitiken måste också gå hand i hand med en skattepolitik som gör det billigare för företag att anställa, särskilt unga, långtidsarbetslösa och personer som står långt från arbetsmarknaden.

Historiska reformer för att bryta tudelningen på arbetsmarknaden vad gäller, bland annat, arbetsrätt, ingångslöner, arbetsförmedling, arbetslöshetsförsäkringen, integration av nyanlända och skattekilar på arbete inleddes, och till viss del genomfördes, som en del i samarbetet mellan Centerpartiet, Liberalerna och den tidigare regeringen utifrån

januariavtalet. Reformer som är nödvändiga för en bättre återhämtning av arbetsmarknaden och för att skapa bättre förutsättningar för framtida möjligheter och behov av omställning. De historiska förändringarna som genomfördes på arbetsmarknaden med en modern arbetsrätt tillsammans med ett världsunikt omställningspaket, i enlighet med parternas överenskommelse med bakgrund i januariavtalet, är en central och väldigt viktig del av detta. Men det finns fler reformer vars arbete behöver säkerställas och utvecklas i enlighet med intentionerna. Utöver dessa reformer behövs dessutom ytterligare insatser för att minska tudelningen och förbättra arbetsmarknadens funktionssätt. Sveriges ekonomi och utveckling, liksom arbetstillfällen till många tusentals, är beroende av att vi löser dessa grundläggande problem på arbetsmarknaden.

Arbetsförmedlingens fortsatta reformering och lokala närvaro måste säkerställas

Centerpartiet har under lång tid drivit på för att den arbetsförmedlande delen av Arbetsförmedlingen på sikt ska avvecklas. Arbetsförmedlingen har tyvärr aldrig lyckats med sitt uppdrag att förmedla arbeten, däremot har fristående arbetsförmedlare lyckats betydligt bättre. Därför vill vi att fristående jobbförmedlare istället ska hjälpa arbetssökande i jobb, och att en arbetsförmedlarpeng därefter betalas ut baserat på jobbförmedlarnas resultat – betydligt mer till de förmedlare som funnit jobb åt de som är längst från arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen bör finnas kvar, men framförallt för att säkra lokal närvaro och samordning i hela landet, samverkan med kommuner, andra myndigheter och civilsamhället, samt för myndighetsutövning, som kontroll och uppföljning.

Arbetsförmedlingen har upphandlat arbetsmarknadstjänster från fristående jobbförmedlare i femton år. Genom januariavtalet drev Centerpartiet igenom och påbörjade arbetet med att reformera Arbetsförmedlingen med målsättningen att fristående jobbförmedlare helt skulle ta över matchningen. Reformeringen har kommit halvvägs. Nu finns ett system där fristående aktörer snabbt kan förmedla jobb till arbetssökande eller lägga upp en plan för studier. Systemet har tydliga ramar och regler, och har oväntat snabbt givit förbättrade resultat i form av jobb för de som fått motta dem. Men det är många steg kvar innan reformen är klar, inte minst när det gäller att fokusera resurser och incitament på de som är längst från arbetsmarknaden. Dessvärre har den nuvarande regeringen nyligen gett Arbetsförmedlingen i uppdrag att, till viss del, återta ansvaret för matchning. Det är en mycket oroande utveckling och riskerar att få stora negativa konsekvenser. Istället borde regeringen renodla den uppdelning där Arbetsförmedlingen står för den övergripande myndighetsutövningen medan de fristående företagen har

hand om det praktiska matchningsarbetet. Regeringen måste värna och utveckla den påbörjade reformeringen av Arbetsförmedlingen. Samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna, samt mellan kommunerna och de fristående aktörerna, behöver också tydliggöras. Kommunerna behöver dessutom ges incitament att samverka med de fristående aktörerna.

Samhall

Arbetsmarknadsinsatser, oavsett för vilka de är ämnade, måste leverera goda resultat för målgruppen och får heller inte leda till osund konkurrens. Samhalls uppdrag är att skapa meningsfulla och utvecklande arbeten åt personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Det är en viktig uppgift som måste göras på rätt sätt. Centerpartiet har under en längre tid drivit på för att en översyn ska göras för att säkerställa att Samhall driver en effektiv funktionshinderpolitik som är ändamålsenlig för den målgrupp som ligger inom grunduppdraget. Riksrevisionen har granskat verksamheten och rapporten visar på brister. Därför välkomnar vi att regeringen nu går vidare med en översyn av Samhalls verksamhet. Som Riksrevisionen påpekar har styrningen av Samhall haft ett för stort fokus på affärsmässighet i förhållande till det samhällsuppdrag som i grunden motiverar företagets existens. Detta får konsekvenser för de människor som Samhall har i uppdrag att lotsa in på arbetsmarknaden. Men det får också konsekvenser för andra företag och verksamheter. I synnerhet om man i för liten utsträckning vänder sig till prioriterade målgrupper, och inte fullt ut klarar uppdraget att förbereda människor för den reguljära arbetsmarknaden. När man på dessa sätt prioriterar affärsmässigheten framför samhällsuppdraget uppstår också risker för osund konkurrens med det privata näringslivet.

Ur Centerpartiets perspektiv är det viktigt att Samhall utifrån sina förutsättningar bidrar till ett bra företagsklimat i Sverige. Därför menar vi att en översyn också behöver ta fasta på hur osund konkurrens kan undvikas, samt hur Samhall kan medverka till att utveckla och kompetensförsörja den reguljära arbetsmarknaden. Syftet med Samhall måste vara att genom olika insatser hjälpa människor att växa och utvecklas. Med rätt styrning kan verksamheten erbjuda människor en möjlighet till livsresor och personlig utveckling.

Fler i arbete med funktionsnedsättning

Alla som kan och vill arbeta ska få chansen. I dag har 46 procent av personerna med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga ett arbete, jämfört med 80

procent i befolkningen som helhet, enligt SCB. Enligt Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO) skulle nästan 200 000 personer med funktionsnedsättning kunna ha ett jobb. Riksrevisionen har visat att var tionde inskriven på Arbetsförmedlingen får vänta mer än tre år på att funktionsnedsättningen identifieras, och att hälften av dem vars funktionsnedsättning har identifierats saknar varaktiga insatser eller aktiviteter. Det är ett slöseri med människors förmåga och ett hinder för företag som behöver kompetens. Med rätt reformer kan många fler komma i arbete.

Det ska också vara tryggt och löna sig för arbetsgivare att anställa. Lönebidraget har inte följt löneutvecklingen, vilket gör att färre arbetsgivare har möjlighet att anställa med stödet. Det behöver ses över, så att fler arbetsgivare kan anställa personer med nedsatt arbetsförmåga. Kommunerna behöver ta ett större ansvar genom fler lönebidragsanställningar. Mindre privata arbetsgivare är ofta bra på att anställa personer med funktionsnedsättning, men det offentliga behöver bli bättre. Myndigheter, regioner och kommuner ska arbeta målinriktat med inkluderande rekrytering, med mätbara mål som redovisas i årsredovisningarna. Centerpartiet vill styra med mål och uppföljning, inte med lagstadgad kvotering.

Hjälpmedel och anpassningar av arbetsplatsen avgör ofta om en anställning blir av. I dag skiljer sig förutsättningarna åt mellan regionerna, handläggningen tar för lång tid och hjälpmedlen följer inte alltid med när någon flyttar eller byter arbetsplats. Det skapar inlåsning. Centerpartiet vill därför utreda en sammanhållen och modern hjälpmedelslagstiftning som utgår från individens behov, ger större likvärdighet mellan regionerna och gör besluten överklagbara. Det ska bli lättare att ta med sig sina hjälpmedel vid flytt och byte av arbetsplats. Ett riktat stöd till arbetsgivare för anpassning av arbetslokaler bör också ses över.

Många med funktionsnedsättning avstår i dag från att pröva ett arbete eller börja studera, av oro för att förlora stöd som är svårt att få tillbaka. Centerpartiet vill därför införa vilande beslut inom LSS och socialtjänsten, så att det blir tryggt att pröva arbete eller studier utan att förlora stöd som man kan behöva senare.

Det ska också vara möjligt att arbeta efter egen förmåga. Sjukersättningen och aktivitetsersättningen behöver bli mer flexibla, så att det går att kombinera arbete och ersättning, till exempel genom att arbeta två dagar en vecka och tre nästa.

Eget företagande kan vara en väg till arbete för personer med funktionsnedsättning. Förutsättningarna för att starta och driva företag behöver därför förbättras. Det

automatiska undantaget från anställningsskatter vid anställning av långtidsarbetslösa kommer också många personer med funktionsnedsättning till del, men det är de riktade stöden, som lönestödet, som är det viktigaste verktyget för gruppen.

Tiden att etablera sig på arbetsmarknaden kortas

Vägen in på arbetsmarknaden ska förstärkas genom att fler får chansen till ett jobb utan utbildningskrav. Regeringen behöver därför se över möjligheten att införandet av parternas etableringsjobb, med lägre lön för nyanlända och långtidsarbetslösa, utvidgas till företag utan kollektivavtal och till bemanningsföretag på ett sätt som gör att fördelarna i etableringsjobben inte går förlorade. Etableringen av nyanlända, det så kallade etableringsprogrammet, är också en nödvändig och viktig reform för att korta tiden in på arbetsmarknaden. Reformen som påbörjades under januariavtalet har dock inte fått önskad effekt och omfattning.

Nystartsår

Den som står långt från arbetsmarknaden ska mötas av krav och möjligheter från första dagen, inte av passiv väntan. Därför vill Centerpartiet införa ett obligatoriskt nystartsår för personer som står långt från arbetsmarknaden. Året ska bestå av svenska vid behov, praktik och aktiv matchning mot arbete, med målet att deltagaren vid årets slut ska ha en anställning, till exempel ett etableringsjobb, eller en tydlig väg till egen försörjning.

Nystartsåret samlar insatser som i dag ofta ligger utspridda och sker efter varandra, när de i stället borde ske samtidigt. Språk, arbetsplatserfarenhet och kontakt med arbetsgivare ska gå hand i hand. Deltagandet ska vara obligatoriskt eftersom rättigheter och skyldigheter hör ihop: samhället ska ge verkliga möjligheter, och den enskilde ska ta ansvar för att använda dem. Fristående matchningsaktörer, kommunerna och arbetsgivare ska kunna bidra i nystartsåret, och resultaten ska följas upp i form av hur många som faktiskt kommer i arbete.

Jobbsvenska

Språket är nyckeln till både arbete och delaktighet i samhället. Dagens svenska för invandrare (sfi) håller alltför ojämn kvalitet, har för svag koppling till arbetsmarknaden och för många lämnar utbildningen utan att ha nått den nivå som krävs för att ta ett jobb. Centerpartiet vill därför reformera sfi till Jobbsvenska, med det uttalade målet att deltagarna snabbt ska komma i arbete.

Jobbsvenska ska bedrivas i nära samarbete med näringslivet och innehålla arbetsplatsförlagt lärande. Undervisningen ska delas upp i olika spår: ett för den som

har kortare utbildningsbakgrund, där yrkesinriktad svenska kombineras med förberedelse för arbete, och ett för den som har längre utbildningsbakgrund, med mer avancerad svenska som förbereder för kvalificerat arbete eller vidare studier. Undervisningen ska individanpassas, bygga på beprövade metoder för snabb språkinlärning och utgå från en individuell plan. Den som fullföljer det yrkesinriktade spåret ska få ett jobbsvenskacertifikat som visar en arbetsgivare att personen har den svenska som krävs på en arbetsplats.

Jobbsvenska ska även innehålla undervisning om de fri- och rättigheter, skyldigheter och grundläggande värderingar som präglar det svenska samhället och arbetslivet. Värdegrundsundervisningen ska vara ett eget kursmoment, inte allmänna skrivningar som vävs in i övrig undervisning, och omfatta bland annat demokrati, jämställdhet, barns rättigheter, individens självbestämmande och hbtqi-personers rätt att leva öppet och fritt.

Färre och enklare subventionerade anställningar

Trots flera reformer har staten fortfarande en bred flora av anställningsstöd varav flera, i utvärderingar, visat sig mycket ineffektiva. För att effektivisera systemet bör antalet stödformer minska och reglerna för de individuella stödformerna förenklas, med fokus på att den mest effektiva formen av stöd, nystartsjobben, utvecklas och ersätter andra mindre effektiva stöd, med undantag för de stöd som berör personer med funktionsvariation. På sikt bör andelen anställningar med subventionerade medel minska.

Billigare och enklare att anställa

Den viktigaste vägen in på arbetsmarknaden är ett jobb. Ändå är det i dag dyrt och riskfyllt att anställa, särskilt för små företag och för den som vill ge en chans till någon som saknar erfarenhet eller har varit borta från arbetsmarknaden länge. Höga anställningsskatter slår hårdast mot de jobb där många får sitt första arbete. Arbetsmarknadspolitiken måste därför gå hand i hand med en skattepolitik som gör det billigare att anställa.

Den som har varit arbetslös länge behöver en väg tillbaka. Därför vill Centerpartiet att arbetsgivare automatiskt ska slippa anställningsskatter när de anställer någon som är långtidsarbetslös. Vi vill också införa tidsbegränsade förenklade jobb för långtidsarbetslösa, som ska vara öppna för alla företag oavsett om de har kollektivavtal eller inte.

Sjuklönekostnader kan få oproportionerligt stora konsekvenser för små företag och göra arbetsgivare mindre benägna att anställa personer med sjukdomshistoria eller funktionsnedsättning. Högkostnadsskyddet för sjuklönekostnader avskaffades 2024. Centerpartiet vill återinföra det och anser att eventuella problem med fusk ska hanteras med bättre kontroller, inte genom att skyddet tas bort.

Ökad jobbstimulans i det ekonomiska biståndet

Många långtidsarbetslösa får sin försörjning genom ekonomiskt bistånd, tidigare kallat socialbidrag. Tyvärr är det ekonomiska biståndet utformat på ett sätt så att människor alltför lätt fastnar i det för att det i många fall inte är lönsamt att börja arbeta. Alliansen införde i regeringsställning en så kallad jobbstimulans i det ekonomiska biståndet. Under samarbetet med januariavtalet och senare i samband med vårbudgeten 2022 har Centerpartiet fått igenom att stimulansen ska fördubblas till 50 procent av försörjningsstödet för att nå fler och skapa tydligare incitament att gå från bidrag till jobb. Historiskt har få personer använt sig av incitamentet och fler insatser krävs dock för att fler bidrags-beroende ska använda sig av denna brygga från bidrag till arbete och inte fastna i bidragsberoende. Stimulansen behöver reformeras så att fler känner till den och använder sig av den. Handläggare ska ha skyldighet att informera om möjligheterna och de ekonomiska fördelarna med jobbstimulansen. Jobbstimulanserna ska ses som en del av en helhet där det alltid och utan undantag ska löna sig att gå från bidrag till arbete.

Lex Laval bör återinföras

Möjligheten för svenska företag att ha anställda utstationerade i andra EU-länder och tillgången till utstationerad arbetskraft i Sverige är viktig för den svenska ekonomins konkurrenskraft och tillväxtmöjligheter, och en del av den arbetskraftsrörlighet inom EU som Sverige värnar. Utstationeringen skapar möjlighet att dra maximal nytta av yrkeskompetens mellan länder i EU, till gagn för de olika medlemsländernas välfärd.

Denna möjlighet till utstationering, i kombination med rimliga och likvärdiga lönevillkor, tryggades genom det som enligt tidigare utstationeringslag kallades lex Laval.

Lex Laval krävde minimivillkor enligt svenska kollektivavtal men tryggade att stridsåtgärder inte fick vidtas om arbetsgivaren kunde visa att arbetstagarna redan hade villkor som var minst lika förmånliga som minimivillkoren i ett svenskt centralt bransch-avtal. De omfattande förändringarna 2017 i denna lag i syfte att försvaga den, har skapat en osäkerhet om villkoren och en ökad godtycklighet i rätten att ta till

stridsåtgärder mot enskilda företag med utstationerad personal, vilket i praktiken i vissa fall kan sätta möjligheterna att använda utstationerad personal ur spel. Det är i praktiken ofta svårt att veta vilka villkor som ska följas för utstationerade för att undvika stridsåtgärder, eftersom fackföreningarna ofta underlåter att skicka in relevanta kollektivavtalsvillkor till Arbets-miljöverket enligt regelverket. Bevisbördan hamnar på ett orimligt sätt på de utstationerande företagen. Den tidigare regeringen införde ytterligare begränsningar genom de förändringar som trädde i kraft 30 juli 2020. Dagens regelverk går längre än vad direktiven föreskriver och emot andan, om inte även bokstaven, i EU:s utstationerings- och ändringsdirektiv. Rörligheten för arbetskraft inom EU är mycket viktig för svenska företag, men påverkades kraftigt negativt av coronapandemin, där gränser inom EU stängdes med motiv att stoppa smittspridningen. Behovet kommer att vara stort att återupprätta rörligheten för arbetskraft inom EU för att få hjulen att snurra igen i den europeiska ekonomin. Sverige bör då finnas bland de länder som underlättar, inte förhindrar, en sådan utveckling.

Lex Laval i sin ursprungliga utformning, anpassad efter ändringsdirektivet, bör därför snarast återinföras för att skapa en trygghet och tydlighet vad gäller utstationering i Sverige, och att Sverige står fast vid arbetskraftsrörligheten inom EU.

Ömsesidigt erkännande avseende tjänstesektorn inom EU

För att värna den svenska ekonomins konkurrenskraft, tillväxtmöjligheter och arbets-kraftsrörligheten inom EU behöver även EU utvecklas för att bättre hantera nya utmaningar som kommer med en ökad globalisering, där människor och handel behöver röra sig allt mer över nationsgränserna. Den inre marknaden och den fria rörligheten är EU:s viktigaste styrkor med en enorm potential att öppna tjänstemarknaden. Därför behöver vi verka för att principen om ömsesidigt erkännande tillämpas fullt ut på tjänste-sektorn inom EU och att fler begränsningar av yrkestjänster därigenom avskaffas.

Motverka all EU-lagstiftning som hotar den svenska arbetsmarknadsmodellen

Den sociala pelaren har, trots löfte om att den inte skulle stöta sig med medlemsländernas befintliga arbetsmarknadspolitik, lett till en rad rättsligt bindande initiativ från kommissionen på det social- och arbetsmarknadspolitiska området. Flera av förslagen är numera antagna och utgör för medlemsstaterna bindande lagstiftning. När än fler konkreta förslag för genomförandet presenterats är det tydligt att den svenska arbetsmarknadsmodellen hotas och inte kommer finnas kvar i sin nuvarande

form om de genomförs. För Centerpartiet har det alltid varit självklart att beslut kring arbetsmarknad och sociala skyddsnät behöver fattas utifrån hur det ser ut och fungerar i respektive medlemsland, så nära de som berörs av politiken som möjligt, för att få önskvärd effekt. Det är medlems-ländernas skyldighet att värna sina medborgares intressen – att förflytta arbetsmarknads-politiken till EU-nivå riskerar att sänka kraven och skyddet, snarare än att höja dem.

Vi behöver inte mer lagstiftning på EU-nivå i arbetsmarknadsfrågorna, vi behöver lyssna till erfarenheterna av hur det fungerar i andra länder, dela med oss av kunskapen och fortsätta arbeta framåt utifrån hur det ser ut i Sverige. Vi behöver värna den svenska arbetsmarknadsmodellen och använda rätt verktyg i rätt sammanhang.

Stoppa kompetensutvisningarna och låt parterna avgöra lönegolven

Svenska företag är beroende av att kunna rekrytera rätt kompetens, även från länder utanför EU. Ändå har Sverige under flera år utvisat välfungerande arbetstagare på grund av mindre och ofta ursäktliga misstag, ibland begångna av arbetsgivaren långt tillbaka i tiden. Dessa kompetensutvisningar skadar enskilda människor och deras familjer, slår mot företag som har investerat i sina medarbetare och sänder en förödande signal till den kompetens Sverige vill locka hit. De måste stoppas. Prövningen av arbetstillstånd ska bygga på en helhetsbedömning, och obetydliga, rättade eller ursäktliga misstag från arbetsgivaren ska inte leda till utvisning. Det är företagen som bäst vet vilken kompetens de behöver, och de ska själva kunna avgöra vem de behöver anställa – från hela världen. Där syftet uppenbart är fusk och inte arbete ska tillstånd däremot kunna nekas eller återkallas.

Sedan den 1 juni 2026 gäller dessutom ett lönekrav om 90 procent av medianlönen för att få arbetstillstånd. Ett generellt, politiskt bestämt lönegolv gör det svårare för företag att rekrytera den kompetens de behöver, inte minst utanför storstäderna och i yrken där lönerna ligger under medianen, utan att på ett effektivt sätt komma åt fusk och utnyttjande. I den svenska modellen är det arbetsmarknadens parter, inte politiken, som sätter lönerna. Så bör det vara även för arbetskraftsinvandringen. Centerpartiet vill därför att villkoren för lönegolv vid arbetskraftsinvandring avgörs av parterna, med utgångspunkt i kollektivavtal eller vad som är praxis inom yrket eller branschen. Arbetslivskriminalitet och fusk ska i stället bekämpas med riktade och effektiva kontroller av oseriösa arbetsgivare.

Sverige behöver också bli bättre på att locka internationella talanger och entreprenörer. Centerpartiet vill införa ett startupvisum, ett särskilt uppehållstillstånd för den som vill starta och utveckla företag i Sverige. Handläggningstiderna för arbetstillstånd måste samtidigt kortas och bli mer förutsägbara, så att företag inte förlorar viktig kompetens i väntan på besked.

Kompetensbristen är särskilt stor inom artificiell intelligens och annan avancerad digital teknik, där den hämmar både svenska företag och forskning. Centerpartiet vill därför inrätta ett program för att locka kvalificerade talanger till svenska företag, universitet och forskningsmiljöer. Det stärker Sveriges innovationsförmåga och bidrar till att fler framtidsjobb växer fram här.

Sympatiåtgärder

Svensk arbetsmarknad förändras nu i rekordhastighet. Utvecklingen av artificiell intelligens, en begränsning av viktig arbetskraftsinvandring och en växande teknikindustri med nya förutsättningar kommer kräva att både avtal mellan fack och arbets-givarorganisationer samt lagstiftning moderniseras. Sverige har länge varit känt för sin välfungerande arbetsmarknadsmodell, där strejkrätten spelar en central roll. Rätten till strejk och sympatiåtgärder måste värnas, men ibland går sympatiåtgärder – som är till för att arbetstagare ska kunna stödja varandra även när man jobbar på olika arbetsplatser – för långt. Det drabbar både oskyldiga företag och arbetstagare runt omkring. Om den svenska modellen ska överleva snabba och oförutsägbara förändringar på arbetsmarknaden så behöver regelverket för sympatiåtgärder regleras och moderniseras.

I grund och botten är den svenska modellen med strejker och sympatiåtgärder en styrka. Den främjar förhandlingar och skapar en hållbar arbetsmarknad där parterna kan komma överens om gemensamma lösningar, utan att staten lägger sig i. Konflikten mellan IF Metall och Tesla under 2023 är ett tydligt exempel på vikten av att låta parterna förhandla tills de når en överenskommelse. Samtidigt måste man också säkerställa att småföretagare och underleverantörer inte drabbas på ett orimligt sätt.

Om företagen som levererar mjukvara, sköter fastigheter eller hanterar it-system riskerar att gå under som en följd av en konflikt på ett storföretag de inte alls kan påverka, så blir Sverige ett mycket riskfyllt land att vara småföretagare i. Samtidigt som de stora företagen överväger att flytta till andra länder där de kan vara säkra på att deras leverans-kedjor fungerar även efter en längre strejk. För att Sverige ska vara ett land

med växande företag på en arbetsmarknad med stora förändringar, så bör reglerna för sympatiåtgärder ändras. Vi anser därför att sympatiåtgärder, såsom blockader och strejker, endast bör riktas mot företaget där den ursprungliga strejken äger rum. Vi anser också att de som vidtar sympatiåtgärder bör ha ett tydligt ansvar för att minimera skadan man gör på företag och arbetsplatser som inte är inblandade i den ursprungliga konflikten. Vi anser även att om en arbetsplats redan har villkor som är likvärdiga eller bättre än kollektivavtal, är det orimligt att använda stridsåtgärder för att tvinga dem att ansluta sig till ett formellt kollektivavtal. På så sätt ser vi till att alla som vill investera eller starta företag i Sverige kan lita på att den svenska modellen både värnar en stark strejkrätt och säkerställer rättvisa villkor och långsiktig trygghet och förutsägbarhet för den som vill investera eller starta företag i Sverige.

Nattarbete

Enligt arbetstidslagen är nattarbete förbjudet och det behövs särskild dispens i de fall företag inte har kollektivavtal och kan förhandla till sig det genom dialog med facket. Detta har varit föremål för debatt under 2024 då techjätten Spotify fick avslag av kammar-rätten att ha nattarbete för de som behöver serva tjänsten dygnet runt eftersom de är ett internationellt bolag. Det ledde till att bolaget fick flytta 250 tjänster utomlands eftersom de inte kunde arbeta natt i Sverige. Centerpartiet menar att lagstiftningen är förlegad och förhindrar nya innovativa företag att verka i Sverige. Kollektivavtal passar inte alla företag och bara för att ett företag inte har kollektivavtal betyder det inte att de inte har goda förmåner och arbetsmiljö för sina anställda. Rätten till nattarbete måste därför bli mer flexibel även för företag utan kollektivavtal och det kan inte vara upp till olika rättsinstanser att avgöra om företag har en vara eller tjänst som behöver användas och/eller driftas nattetid.

Underlätta småföretags arbete för en bättre arbetsmiljö

Arbetsmiljön på svenska arbetsplatser står sig väl internationellt. Trots detta förblir antalet arbetsplatsolyckor alldeles för högt, med vissa särskilt hårt drabbade branscher så som byggbranschen. De senaste åren har vi dessutom sett alldeles för många dödsolyckor. Det är en utveckling som måste brytas. Här finns även en koppling med arbetslivskriminalitet med oseriösa arbetsgivare som ej ger sina anställda trygga och säkra förutsättningar att utföra sina arbeten.

Många unga män befinner sig i riskzonen för allvarliga tillbud. Samtidigt har anmälningarna av arbetssjukdomar bland kvinnor till följd av organisatoriska och sociala problem ökat.

Coronapandemin skapade akuta utmaningar för arbetsmiljön i många branscher. För bland annat vård- och omsorgspersonal har arbetstakten under perioder varit extrem, till följd av de många sjukdomsfallen och hög sjukfrånvaro bland personer med lindriga förkylningssymtom. Många personer har utsatts för smittorisker till följd av otillräcklig skyddsutrustning och brist på rutiner, med risk också för smitta till patienter och kunder. Samtidigt har det utbredda hemarbetet, som varit till gagn för miljö och hälsa på flera sätt, vars förutsättningar behöver utvecklas och förbättras, också skapat ensamhet och isolering för många anställda, med risk för ökad psykisk ohälsa.

Det behövs specifika satsningar på bättre förutsättningar för arbetsgivare att bedriva ett förebyggande arbetsmiljöarbete. I satsningarna behövs ett speciellt fokus på små företag, eftersom de har mer begränsade resurser än stora företag. Satsningarna kan innebära kunskapsspridning, rådgivning eller bättre verktyg för att underlätta det systematiska arbetsmiljöarbetet. Dessutom är det av största vikt att förenkla regelverket, vilket kan innebära att vissa krav på arbetsmiljöområdet inte gäller lika för stora som små företag utan anpassas för att på bästa sätt säkra arbetsmiljöresultatet. En förbättrad arbetsmiljö för kvinnor är en viktig del i att minska sjukfrånvaron – inte minst i ljuset av det ovan nämnda ökade antalet arbetssjukdomar. Skyddsutrustning måste finnas tillgänglig för arbetsplatser som är utsatta för allvarliga smittorisker, och myndigheterna bör utarbeta rutiner som kan appliceras vid framtida pandemier.

Ett annat stort och växande samhällsproblem som går hand i hand med arbetsmiljö är psykisk ohälsa, där tillvaron på arbetsplatsen kan spela mycket stor roll. En ytterligare stor problematik är diskriminering av olika slag baserad exempelvis på bakgrund, sexualitet eller kön. Det kan ske såväl i rekryteringsprocesser som på arbetsplatsen. Att utsättas för diskriminering och särbehandling kan inte bara missgynna karriären utan också ha stor påverkan på det egna måendet.

Förbättra förutsättningarna för distansarbete

Med coronapandemin har arbete hemifrån, på distans, prövats i betydande omfattning. Det har visat på utmaningar, bland annat utifrån att personer riskerat att bli isolerade socialt, men också väldigt många fördelar såsom minskade behov av transporter, mindre tid som går åt till att arbetspendla – vilket underlättar livspusslet och ger barnen större

tillgång till sina föräldrar, minskade kostnader för kontor, breddad rekryteringsbas för arbetsgivare – som också innebär att stad och land binds samman.

Utvecklingen av förutsättningarna för distansarbete ligger i tiden, som en del i utveckling av digitaliseringen, ett ytterligare steg mot att göra arbetssituationen mer flexibel för fler arbetstagare och arbetsgivare, och för att skapa bättre förutsättningar för boende på annan ort som får hela Sverige att växa.

Det är därför viktigt att regelverket kring arbetsmiljö och Arbetsmiljöverkets råd och stöd följer med i tiden och anpassas till nya förutsättningar. Att erfarenheterna från hemarbetet under pandemin tas tillvara och med beaktande även av att den psykiska hälsan är en viktig del av arbetsmiljöarbetet. Även reglerna kring förmånsbeskattning behöver ses över i syfte att förbättra förutsättningarna för distansarbete. Det är därför bra att det nu tillsatts en utredning som ska se över detta – Moderniserade skatteregler för ett flexibelt arbetsliv – tjänsteställets placering och avdrag för ökade levnadskostnader (dir 2023.75).

Motverka ålderism i arbetslivet

Fler lever längre och friskare, och många vill och kan arbeta längre än tidigare generationer. Det är en stor tillgång för både individen och samhället. Ändå möter många äldre fördomar på arbetsmarknaden. Erfarna medarbetare väljs bort i rekryteringar, erbjuds mindre kompetensutveckling och får svårare att byta arbete eller bana senare i livet. Ålderism är både orättvist och ett slöseri med kompetens i en tid då många arbetsgivare har svårt att rekrytera.

Centerpartiet vill stärka möjligheten för äldre att utvecklas, byta arbete, ställa om och arbeta längre för den som vill. Det handlar om att förändra attityder och rekryteringsprocesser, så att erfarenhet ses som en tillgång. Det handlar om att ta tillvara äldres kunskap genom mentorskap och kunskapsöverföring mellan generationer på arbetsplatserna. Och det handlar om en arbetsmiljö och en arbetsorganisation som gör det möjligt att arbeta längre, med flexibla arbetsuppgifter, arbetstider och arbetsplatsanpassningar. Äldre ska få faktisk tillgång till kompetensutveckling och omställning, inte bara en formell rätt att stanna kvar i arbetslivet. I dag upphör möjligheten till studielån och fullt studiebidrag flera år före pensionen, trots att många har lång tid kvar i arbetslivet. Det behöver ändras.

Stärkt jämställdhet

Centerpartiet vill uppnå ett samhälle där kvinnor och män har lika möjlighet till makt och inflytande över sin egen situation. Ett samhälle som bidrar till att kvinnor och män ska kunna försörja sig själva och inte vara ekonomiskt beroende av en partner.

En del i att det finns strukturella löneskillnader är att kvinnodominerade yrken värderas lägre än mansdominerade yrken. Centerpartiet vill att lönekartläggningar görs vart tredje år men mer ordentligt och skarpare, som ett viktigt led i att synliggöra löneskillnader. Vi har även förslag för att exempelvis statliga myndigheter ska utjämna de oförklarliga löneskillnaderna, att all individbaserad statistik ska vara könsuppdelad och att fortsatta insatser för jämställdhetsintegrering görs som en del i detta.

Samtidigt, att män i snitt tjänar mer över livet än kvinnor, beror inte bara på löneskillnader utan även på mängden arbetad tid, vilket påverkas av bland annat föräldraledighet, vab, deltidsarbete, bransch, karriär och sjukskrivning. Deltidsarbete försvårar karriär- och löneutveckling. Deltidsnormen är ett problem för många kvinnor och förvärras av en oflexibel barnomsorg. Centerpartiet arbetar för att deltidsnormen för kvinnor på arbetsmarknaden bryts. I de historiska förändringarna av arbetsrätten i enlighet med parternas överenskommelse, med bakgrund i januariavtalet, ingick också förändringar i lagen om anställningsskydd där heltidsarbete nu har blivit norm. Vi arbetar också för en mer flexibel barnomsorg. Tillgången till barnomsorg är avgörande för jämställdheten, arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningen, eftersom det möjliggör för föräldrar att arbeta när barnen är små. Det är också viktigt att fler barn får rätt till förskola och fritids oavsett föräldrarnas livssituation för att genom tidiga insatser utjämna livschanserna och på sikt öka den ekonomiska jämställdheten.

Sverige är med och bidrar till en internationell studie om jämställda löner som genomförs av den internationella organisationen OECD. Studien ska kartlägga de metoder som används i olika länder för att uppnå jämställda löner. Även Kommissionen för jämställda livsinkomsters slutrapport har gett ytterligare underlag för att främja ekonomisk jämställdhet. Målet om lika lön för likvärdigt arbete är viktigt och vi måste fortsätta arbeta för att nå detta. Vi behöver, likt andra nordiska länder, fortsätta arbeta med att ta nya steg och utreda nya sätt för att minska lönegapet mellan kvinnor och män.

Samtidigt som det finns ett gap i sysselsättning mellan utrikes och inrikes födda, finns också ett gap mellan utrikes födda män och kvinnor. Integration är därmed också en fråga om jämställdhet. Särskilt utrikesfödda kvinnor som har flytt från sitt hemland har i genomsnitt haft svårt att komma snabbt i arbete. Den inledande tiden i Sverige

domineras alltför ofta av att kvinnan gör det obetalda hem- och omsorgsarbetet, vilket kraftigt minskar chansen att komma ut på arbetsmarknaden. Tiden i föräldraförsäkring bör därför bli mycket mer jämställd och annars begränsas och språkutbildning påbörjas parallellt med eventuell föräldraledighet, till exempel med hjälp av Centerpartiets förslag om införande av integrationsförskolor. Detta är dock endast en del av problembilden. Vi anser därför att regeringen bör ge Jämställhetsmyndigheten i uppdrag att se över effekterna av integrationsinsatser ur ett jämställdhetsperspektiv.

Sjukskrivning och jämställdhet

Kvinnor står i dag för en betydande del av sjuktalen. En orsak som ofta lyfts är att kvinnor i en relation tar ett större ansvar för hemmet än män samtidigt som män och kvinnor arbetar i lika hög utsträckning. Forskningen visar också att det kan bero på att fler kvinnor jobbar inom yrken med hög stressnivå så som vård, skola och omsorg samt att vården bemöter män och kvinnor med stressymptom olika. Att kvinnor i högre utsträckning är sjukskrivna är i grunden ett jämställdhetsproblem. Vi vill därför särskilt se över kvinnors sjukskrivningar och hitta lösningar på det stora problem som kvinnors sjukskrivningar innebär.

Underlätta skapande av gigjobb och öka gigarbetares inkludering i socialförsäkringssystemet

Centerpartiet ser möjligheterna med gigekonomin och de så kallade gigjobben. Det kan vara ett viktigt steg in på arbetsmarknaden. För att förbättra möjligheterna för gigjobben tillsattes en utredning inom ramen för januariavtalet om förenklade skatteregler för att underlätta och främja egenföretagande, vars arbete presenterades den 1 juli 2021 (SOU 2021:55 ”Mikroföretagarkonto – schabloniserad inkomstbeskattning för de minsta företagen”). Detta var dock bara början på ett viktigt och nödvändigt arbete på detta område. Det behövs fler åtgärder för att underlätta skapandet av gigjobb och för att öka gigarbetares inkludering i socialförsäkringssystemet.

Förändrat takbelopp för arbetslöshetsförsäkringen

Den nuvarande regeringen har nyligen infört nya regler för arbetslöshetsförsäkringen som vi i Centerpartiet länge drivit på för. Förändringarna innebär en modernisering på flera viktiga punkter, inte minst genom att på ett mer flexibelt sätt baseras på faktisk inkomst. Dessutom kommer den, som Centerpartiet drev fram, trappas av något snabbare än tidigare, samtidigt som den är mer generös inledningsvis.

Men genom att permanenta de höga tak i arbetslöshetsförsäkringen som tillfälligt fanns under pandemin har regeringen gått på tvären mot vad arbetslinjen borde innebära. Med tanke på att de som omfattas av arbetslöshetsförsäkringen har goda möjligheter att få ett nytt jobb, jämfört med andra grupper, så är det en märklig prioritering, som är kostsam både i form av högre arbetslöshet och utrymme i budgeten. Regeringen bedömde själva, i budgetpropositionen för år 2023, effekten av sin politik som följer: ”De bedömningsbara reformer i denna proposition som föreslås och aviseras för att genomföras 2023 bedöms emellertid på lång sikt minska sysselsättningen och antalet arbetade timmar, samtidigt som arbetslösheten ökar. Detta är en följd av att de negativa effekterna för sysselsättningen och arbetslösheten av att bibehålla dagens nivå på arbetslöshetsersättningen bedöms vara större än de samlade positiva effekterna av övriga reformer.” Konjunkturinstitutet konstaterar följande: ”Höjningen av taket och grundnivån i arbetslöshetsersättningen gör att det ekonomiska utbytet av att vara arbetslös jämfört med att arbeta ökar, vilket i sin tur bedöms leda till en ökad arbetslöshet och minskad sysselsättning på sikt.”

Inga åtgärder har genomförts av regeringen därefter för att motverka dessa effekter, och utifrån innehållet i propositionen kommer de höga beloppen inte att justeras nu heller. Centerpartiet anser istället att ersättningsnivåerna utifrån dagens system bör reformeras på ett sätt som kombinerar ett fortsatt relativt högt lönetak med en förhållandevis snabb och symmetrisk avtrappning. Det införs också en bortre tidsgräns för aktivitetsstöd på tre år. Arbetslöshetsförsäkringen blir på detta sätt en trygg omställningsförsäkring som bidrar till såväl trygghet som minskad arbetslöshet.

Utveckla omställningsstudiestödet

Genom januariavtalet och parternas överenskommelse infördes ett nytt omställningsstudiestöd som gör det möjligt för yrkesverksamma att studera mitt i arbetslivet med en ersättning som till stor del ersätter lönen. Det är en av de viktigaste arbetsmarknadsreformerna på länge, en försäkring för hela arbetslivet. Men stödet har inte fått de resurser och den utformning som krävs för att nå sin fulla potential.

Centerpartiet vill därför att omställningsstudiestödet ha sin finansiering säkrad och byggs ut, så att fler som vill ställa om mitt i livet får chansen. Stödet bör utvecklas till en Kunskapsväxel med kortare och mer flexibla kurser, snabbare vägar till bristyrken, bättre möjligheter för egenföretagare och effektivare handläggning. Studieveckorna ska kunna delas upp i kortare perioder, ned till en enskild vecka, till exempel för att lära sig ett nytt AI-verktyg eller ta en branschcertifiering. Egenföretagare med ojämna

inkomster ska inte automatiskt stängas ute av dagens kvalifikationsregler. Handläggningen ska gå snabbare, med inkomstuppgifter som hämtas direkt från Skatteverket. Stödet ska också gälla hela arbetslivet, så att lån och fullt bidrag kan användas fram till 67 år och följer en höjd riktålder för pension. Utvecklingen av artificiell intelligens och annan ny teknik gör behovet större. När arbetsuppgifter förändras, försvinner eller tillkommer måste det vara möjligt att lära nytt under hela arbetslivet, utan att behöva lämna arbetsmarknaden i flera år. En Kunskapsväxel är en avgörande del i att möta den förändringen.

Arbetsgivarnas egna insatser för att utbilda sina medarbetare är minst lika viktiga. I dag kan kompetensutveckling som arbetsgivaren bekostar, men som inte är direkt kopplad till den anställdes nuvarande arbetsuppgifter, beskattas som en löneförmån. Det kan motverka ett lärande arbetsliv och där inte alla har möjlighet att ställa om i tid. Därför ska det prövas om det skulle bidra till dessa syften om kompetensutveckling som arbetsgivare erbjuder sina anställda inte behandlas som en skattepliktig löneförmån.

Fortsatta deltidsstudier med bibehållen ersättning

Med utvecklingstakten i samhället finns behov av att på flera sätt möjliggöra kompetens-utveckling och studier längre fram i livet, och att inte motverka steg som tagits av de som blir arbetssökande i denna riktning. Idag finns också flera utbildningar som bygger på möjligheten att arbeta heltid och att studera deltid på distans.

Det är viktigt att arbetslöshetsförsäkringen (a kassan) fokuserar på omställning, uppmuntrar till rörlighet och underlättar för människor att snabbt byta arbete. Då är det viktigt att den som är arbetssökande kan ta ett nytt arbete på heltid/utifrån arbetsförmåga. För studier finns vidare specifikt studiemedel och studielån, vars mål är att garantera försörjning under studier. Därför har det också varit viktigt att höja åldersgränsen i CSN och att vi sett till att genomföra de historiska förändringarna av arbetsrätten tillsammans med ett grundläggande omställnings- och kompetensstöd och ett nytt parallellt offentligt studiestöd, i enlighet med parternas överenskommelse, med bakgrund i januariavtalet.

En arbetslöshetsförsäkring som öppnar för deltidsstudier behöver med andra ord kunna säkerställa att den arbetssökande därmed inte hindras från att ta arbete. Möjligheten att studera med a kassa på deltid är och ska vara ett undantag och inte en regel. Samtidigt är det viktigt att påbörjade studier kan fullföljas och inte hindras i den mån arbetslinjen fortsatt kan upprätthållas. Vi vill därför att reglerna förändras så att arbetssökande kan

fortsätta sedan tidigare påbörjade deltidsstudier som inte begränsar deras möjligheter att ta ett nytt arbete.

Ett sammanhållet lärlingssystem

I många branscher är det svårt att hitta personer med rätt yrkeskunnande, samtidigt som många unga och vuxna saknar en tydlig väg in i ett yrke. Lärlingsutbildningar i Sverige är i dag splittrade mellan olika former, med olika regler och svag koppling till arbetsgivarnas behov. Det gör vägen till ett yrke otydlig för den enskilde och dyr och krånglig för de företag som vill ta emot lärlingar.

Centerpartiet vill införa ett sammanhållet lärlingssystem. Lärlingar ska få lön och mötas av tydliga krav. Företag som tar emot lärlingar ska få kompensation för den tid och de resurser som handledningen kräver, till exempel genom ett handledaravdrag. Lärlingskapet ska leda till ett yrkesbevis som är erkänt av branschen och som visar vad lärlingen kan. På så sätt kan fler få en väg in i ett yrke samtidigt som företagens kompetensförsörjning stärks.

Den som avsätter arbetstid till att handleda lärlingar gör en viktig insats för både lärlingen och företaget. Centerpartiet vill därför införa ett handledaravdrag för personer som handleder lärlingar i företag.

Yrkeshögskola och yrkesvux efter företagens behov

Yrkeshögskolan och yrkesvux är viktiga vägar till jobb och till de kompetenser som företagen efterfrågar. Yrkeshögskolan ska byggas ut och utformas med utgångspunkt i det lokala och regionala näringslivets kompetensbehov. Utbildningarna behöver bli mer långsiktiga, så att utbildningsanordnare och företag kan planera. Yrkesvux behöver stärkas, och det ska vara möjligt att läsa en yrkesutbildning i en annan kommun när den egna kommunen inte erbjuder rätt utbildning.

Studentmedarbetare

Övergången från studier till arbete behöver bli smidigare. Många nyexaminerade akademiker har svårt att få ett första jobb inom sitt område, samtidigt som arbetsgivare efterfrågar arbetslivserfarenhet. Centerpartiet vill därför införa en ny anställningsform för studentmedarbetare, som gör det enklare för studenter att arbeta inom sitt utbildningsområde under studietiden. Det ger studenterna erfarenhet och kontakter, och arbetsgivarna en väg att tidigt hitta och knyta till sig framtida medarbetare.

Fler studenter bör också kunna arbeta vid sidan av studierna utan att förlora sina studiemedel. Centerpartiet vill därför slopa fribeloppet, så att det lönar sig att skaffa arbetslivserfarenhet redan under studietiden.

Kompetensförsörjning

Efterfrågan av en viss kompetens förändras och utvecklas över tid. Nu och i framtiden kommer AI-perspektivet behöva finnas med i samhällsbygget. Det finns många möjligheter med olika sorters AI samtidigt som det lyfts en del farhågor. Därför behöver vi se till att vara förberedda med mer kunskap. Framtidens arbete med AI kommer även mest troligt ställa krav på ett kontinuerligt lärandebehov och en flexibilitet. Det handlar inte enbart om att lära sig den nya tekniken, utan det kan också komma att innebära nya krav på kognitiva förmågor. Detta kan komma att ställa nya krav på tillgången till olika former av utbildnings- eller träningsmöjligheter under arbetslivet och påverka det befintliga utbildningssystemet och arbetsmarknaden. Den genomsnittliga distributionen av utbildning under ett arbetsliv har under lång tid huvudsakligen varit koncentrerad till åren före arbetslivets början eller tidigt i karriären – genomsnittsåldern för att ta ut sin första högskoleexamen i Sverige är ungefär 28 år, högst i OECD. Vi anser därför att en utredning bör tillsättas med uppdrag att kartlägga behov och förutsättningar för framtidens utbildning, arbete och ett lärande arbetsliv.

Utbildning, omställningsstöd och arbetsmarknadspolitik behöver anpassas till hur AI förändrar jobben, så att fler kan ta de nya jobb som växer fram när arbetslivet ställs om. Det behövs därför också en struktur för löpande analys och reformförslag utifrån AI:s påverkan på arbetsmarknaden och utbildningssystemet, så att Sverige kan ligga steget före i omställningen.

Martina Johansson (C)

Caroline Schmidt (C)

Anna Lasses (C)

Christofer Bergenblock (C)

Rasmus Elfström (C)

Anne-Li Sjölund (C)

Helena Vilhelmsson (C)

Emmy Ahlstedt (C)

Muharrem Demirok (C)

Niels Paarup-Petersen (C)